

Hyvinvointisuunnitelma 2021-2024

SISÄLLYS

SISÄLLYS	2
LIMINGAN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021–2024	3
I LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021–2024	4
LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTAA	5
TIEDOT LASTENSUOJELUN TARPEESTA LIMINGASSA	7
LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TAVOITTEET JA TOIMENPITEET VUOSILLE 2021–2024	11
II TYÖIKÄISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA	15
TYÖIKÄISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA	15
TYÖIKÄISTEN HYVINVOINNIN TAVOITTEET	17
III SUUNNITELMA IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI VUOSILLE 2021–2024	22
IKÄÄNTYNEIDEN HYVINVOINNIN TUKEMINEN	26
TAVOITTEET,TOIMENPITEET JA VOIMAVARAT	27
VIITTEET	33

LIMINGAN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021–2024

Kunnan hyvinvointisuunnitelma jakautuu lasten ja nuorten, työikäisten ja ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmiin. Suunnitelmat liittyvät kunnan strategiaan asiakirjoihin, kuten kuntastrategia, hyvinvointikertomus ja talousarvio.

Nuorten aikuisten osalta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa keskitytään työpajanuoriin ja etsivän nuorisotyön asiakaisiin. Nämä nuoret eivät vielä ole löytäneet koulutus- ja työurapolkua. Vastaavan ikäiset nuoret aikuiset, jotka ovat hankineet koulutuksen, perustaneet mahdollisesti perheen ja käyvät töissä, käsitellään työikäisten hyvinvointisuunnitelmassa.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021–2024

Limingan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on osa kunnan elinkaaren mukaista hyvinvointisuunnitelmaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kattaa alle 29-vuotiaiden ikäryhmän, ja se niveltyy lasten ja nuorten kasvua ja oppimista linjaaviin asiakirjoihin, kuten varhaiskasvatussuunnitelma, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat sekä lukion opetussuunnitelma. Suunnitelmiin sisältyvät myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Suunnitelman työstössä on otettu huomioon kansallinen lapsistrategia Lapsen aika.

Lähtökohtana Limingan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttamisessa on **Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli (LYK)**. Tällä korostetaan LYK-toiminnan kokonaisvaltaisuutta ja LYK-toimintasuunnitelman asemaa lasten ja nuorten osallisuutta ja hyvinvointia ohjaavana asiakirjana kunnassa. Näin vältetään sisällöltään päällekkäisten suunnitelmien laadintaa. Sama

koskee suunnitelman sisältöä ja mittareita suhteessa hyvinvointikertomukseen.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan¹ on kirjattu lastensuojelulain 12 § edellyttämät tiedot, tehtävät ja yhteistyö lasten ja nuorten hyvinvointityössä. Suunnitelma sisältää tavoitteet ja toimenpiteet, joilla lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään Limingassa lähivuosina.

Lapsen ja nuoren käyttäytymisen muutos ei tapahdu muuttamalla lasta ja nuorta, vaan muuttamalla aikuisen toimintaa tai ympäristöä tukemaan paremmin lapsen ja nuoren oppimisen, olemisen ja sosiaalisen tuen tarpeita.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTAA

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnan perusteenä on lastensuojelulaki 12 §. Sen mukaan kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Lapsi- ja perhemyönteisen, lapsia kunnioittavan Suomen rakentamiseksi on laadittu kansallinen lapsistrategia, jonka linjauksia on viestitty kansallisen lapsistrategian toimintasuunnitelmassa². YK:n lapsen oikeuksien komitea on muun muassa linjannut, että sopimusvaltioiden tulisi ottaa kaikki lasten oikeudet huomioon talousarvioprosessien kaikissa vaiheissa kansallisella ja paikallisella tasolla lapsibudjetoinnin vahvistamiseksi.

Lapsibudjetointityön vahvistamiseksi kuntien tulee tehostaa tiedolla johtamista. Vuonna 2022 on toteutettu selvityshanke³ kuntien ja hyvinvointialueiden toteumatietojen seurannan ja raportoinnin kehittämiseksi ja lapsibudjetoinnin vahvistamiseksi, mikä on myös Limingan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan nivoutuva kokonaisvaltainen tavoite. Selvityshenkilöt ovat ehdottaneet yhteisiä indikaattoreita lapsibudjetoinnin ja lapsivaikutusten arviointiin (Ks. luku Indikaattoreista).

Tiedot lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta

Limingan väestöstä 0–18-vuotiaiden osuus on 38 %. Vastaavasti lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on 62,9 %. Vastaava luku vuonna 2020 koko maassa oli 38,5 %. Lasten ja nuorten suuri osuus väestöstä on rikkaus, mutta myös haaste hyvinvoinnin näkökulmasta. Lasten ja nuorten peruspalveluiden käyttäjiä on runsaasti. Lapsirikkaassa kunnassa lasten ja nuorten palveluiden merkitys korostuu.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa ja muutosta tarkastellaan vuosille 2017–2020 laaditun hyvinvointikertomuksen ja vuoden 2021 THL:n kouluterveyskyselyn tiedoilla. Hyvinvointikertomuksesta on poimittu lasten ja nuorten hyvinvointia kuvaavia mittareita, joissa Limingassa on parannettavaa. Ennakoiva päihdetyö nivoutuu hyvinvointisuunnitelmaan osana hyvinvointipolkua.

Alle kouluikäiset

Vuosille 2017–20 laaditussa sähköisessä hyvinvointikertomuksessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin indikaattoreiksi ovat valikoituneet pääasiassa kansallisesta kouluterveyskyselystä saatavat tiedot. Pienten lasten osalta indikaattorina on ollut varhaiskasvatuspalveluiden piirissä olevien 3–5-vuotiaiden osuus, joka oli 88 % vuonna 2020. Varhaiskasvatuksen lakimuutosten seurauksena Limingassa 91 % 3–5-vuotiaista on varhaiskasvatuspalveluiden piirissä.

Alle 18-vuotiaat

Hyvinvointikertomuksessa peruskouluikäisten hyvinvointia rapauttavat yksinäisyys ja koulukiusaaminen. Vuonna 2020 8.–9. luokkalaisista lähes joka kymmenes oli ilman läheistä ystävää. Koronan aikana tilanne on huonontunut. Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan yli 11,1 % 8.–9.-luokkalaisista on ilman läheistä ystävää. Vuonna 2020 5,2 % 8.–9.-luokkalaisista koki olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Koulukiusaaminen on pysynyt lähes samoissa lukemissa.

Peruskoulun yläluokan oppilaista 14,0 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi vuonna 2020. Tilanne on heikentynyt koronan jälkimainingeissa. Peruskoululaisista 25,4 % ja ammattikoululaisista 32,1 % kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi uusimman Kouluterveyskyselyn mukaan. Mittari ilmaisee vastaajan omaa kokemusta yleisestä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydentilastaan.

Terveydenedistämisasiivisuus perusopetuksessa on ollut pitkään alle koko maan keskiarvon. Koronan seurauksena

arvo on edelleen laskenut, kuten koko maassa. TEA-viisarin arvo terveyden edistämisen osalta perusopetuksessa oli v. 2020 63 pistettä ja vuonna 2021 62 pistettä.

Nuoret aikuiset

Limingan kunnan *nuorten työpajapalvelut*, Taiku – nuorten taitopaja, sisältää nuorten valmennustoimintaa asiakkaan omista lähtökohdista käsin. Tavoitteena on ehkäistä nuorten syrjäytymistä, tarjota arvostava yhteisö ja vahvistaa ohjauksella nuoria kohti työelämää tai opintoja. Työpajatoiminnassa oli vuonna 2021 noin 30 nuorta.

Etsivä nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista, maksutonta toimintaa. Se on tarkoitettu 15–29-vuotiaille nuorille. Kohteenä ovat erityisesti peruskoulun jälkeen ilman jatko-opiskelupaikkaa jääneet ja toisen asteen opinnot keskeyttäneet nuoret. Vuonna 2020 etsivän nuorisotyön piirissä Limingassa oli 71 nuorta.

TIEDOT LASTENSUOJELUN TARPEESTA LIMINGASSA

Yleiskuvaus lastensuojelun tilanteesta

Limingan kunnan asukasrakenteessa lapsiperheiden osuus on tuntuva, mikä väistämättä näkyy myös sosiaalipalveluissa. Sosiaalipalveluiden tavoitteen mukaan organisaatio ja palvelut ovat kehittyneet ja vahvistuneet siten, että kuntalaiset saavat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tukea tarpeisiinsa ja raskaiden palveluiden tarve vähenee. Tavoitteen mukaan lastensuojelun piiriin tulevien lasten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaiden osalta laskee ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä vähenee. Perhesosiaalityön

- Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2021 yht. 599 (2020=460; 2019=446).
- Lastensuojelun asiakkaita 31.12.2021 oli 73 (31.12.2020=71)
- Perhesosiaalityön asiakkaita 31.12.2021 oli 306 (31.12.2020=223)
- Sijaishuollossa 31.12.2021 oli yhteensä 8 lasta (31.12.2020=6)
- Kiireellisiä sijoituksia vuonna 2021 tehtiin 12 (2020=6; 2019=7)
- Huostaanottoja vuonna 2021 tehtiin 2 (2020=2)

ja lastensuojelun palvelutarpeen arviointityötä ja perhesosiaalityön tiimiä on vahvistettu osana tavoitesuunnitelmaa.

Johtopäätökset eli lastensuojelun kipupisteet ja kehittämiskohteet

Vuoden 2021 lastensuojelun mittareiden perusteella lapset voivat huonommin tai kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus on laskenut. Perusopetuksessa on hankeresurssin turvin pystytty palkkaamaan kouluille mielenterveystyön ja sosiaalipalveluiden asiantuntijoita, kuten koulukoutsi ja -psykkari, joilla on osaamista ja valmiutta puuttua asioihin.

Varhaiskasvatusikäisistä tehdään vähän lastensuojeluilmoituksia, mutta ilmoitusten määrä kasvaa merkittävästi, kun lapset siirtyvät perusopetukseen. Näyttäisi siltä, että varhaiskasvatukseen tarvitaan tukea, jotta asioihin osataan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja saadaan tukea päiväkotilasten perheisiin.

Avoin varhaiskasvatus nähdään merkittävänä hyvinvointitoimintana lapsiperheille. Limingan perhekeskus on tärkeä toimija perheiden tukemisessa: tiedon saanti ja ohjaus raskausaikana ja lapsen synnyttyä, perheohjaus ja tuki vanhemmille, jotta vältetään raskaimmilta lastensuojelun toimenpiteiltä.

Tiedot lastensuojeluun varattavista voimavaroista

Lastensuojelutyötä Limingassa toteuttaa sosiaalityöntekijöistä ja sosiaaliohjaajista muodostuva tiimi. Viranhaltijoiden eli vastuutyöntekijöiden lisäksi sosiaalipalveluissa työskentelee sosiaaliohjaajia (sosionomi) ja ohjaajia (lähihoitajia), jotka toteuttavat mm. perhetyötä ja ammatillista tukihenkilötoimintaa. Sosiaalityöntekijän vastuulla olevaa lastensuojelun asiakasmäärää on rajattu lainsäädännön tasolla 1.1.2022 alkaen.

Perhesosiaalityön ja lastensuojelun palvelutarpeen arviointitiimissä on sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja. Lastensuojelutii-

missä (avo- ja sijaishuolto) on kaksi sosiaalityöntekijää, ja perhesosiaalityön tiimissä on yksi sosiaalityöntekijä ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Täysi-ikäisten jälkihuoltoasiakkaiden asiakkuudesta vastaa työkäisten sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja. Tiimien yhteinen työntekijä on johtava sosiaalityöntekijä. Perheoikeudelliset palvelut toteutetaan yhteistyössä Oulun kaupungin kanssa.

Tiedot lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä

Palveluja on saatavissa kaikkina vuorokauden aikoina. Kiireellisten sosiaalipalvelujen antaminen ja järjestäminen toteutetaan virka-aikana, klo 8–16, omana toimintana. Sosiaali- ja kriisipäivystyksestä vastaavat sosiaalityöntekijät vuorollaan. Virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä vastaa Oulun kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys.

Palveluita ja tukitoimia järjestetään sekä omin- että ostopalveluin. Limingan kunta on osallistunut Oulun kaupungin järjestä-

mään maakunnalliseen lastensuojelupalveluiden kilpailutukseen. Sijaishuolto järjestetään ensisijaisesti perhehoidossa, mutta myös lastensuojelulaitoksissa. Varsinaisia päivystäviä lastensuojelulaitoksia ei ole kunnassa nimetty.

Lastensuojelun piirissä olevien lasten tilanteet ja taustasyyt vaihtelevat, mutta ovat tyypillisesti monisyisiä ja vaativat tiivistä tukityöskentelyä. Yhteinen tarvenimittäjä lastensuojelun asiakkuudelle on, että lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen ovat vaarantuneet ja vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä ja kehitystä. Kasvatuksesta vastaavan vanhemman tai lapsen psyykkinen vointi, päihteidenkäyttö ja lapsen kaltoinkohdeltu tai perheristiriidat ja lapsen koulunkäyntivaikeudet olivat vuonna 2021 yleisimpiä lastensuojeluilmoitusten syitä.

Kuvaus yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä

Limingassa lasten, nuorten ja perheiden palveluita kehitetään ja

koordinoidaan perhekeskustoimintamallin kautta. Perhekeskus-toiminta yhdistää kunnan sivistys- ja hyvinvointipalveluiden, hyvinvointialueelle siirtyvien sosiaali- ja terveyspalvelutoimijoiden, seurakunnan ja järjestöjen toimintaa.

Perhekeskus mahdollistaa palvelut yhden oven periaatteella. Sähköisiä palveluita ja sähköistä perhekeskusta kehitetään, jotta lapset ja nuoret löytävät tarvitsemansa palvelut helposti. Pyydä neuvoa -nappi on uusi sähköinen palvelukanava, joka mahdollistaa yhteydenoton mihin vuorokauden aikaan tahansa. Työtä tehdään laajasti moniammatillisissa tiimeissä. Yhteistyön parantamiseksi on toteutettu Vartu- ja Nuortu-tiimit, joiden avulla kehitetään yhteistyötä ja vähennetään päällekkäisyyksiä. Myös hyvinvointineuvola lisää perheiden hyvinvointia.

Kuvaus lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista

Liminka pääsi mukaan kehittämään Lapsiystävällinen kunta-toimintamallia vuonna 2020. YK-liiton koordinoima LYK-

malli on systemaattinen toimintatapa kehittää kunnan lapsiystävällisyyttä.

Osana LYK-toimintaa Limingassa toteutettiin nykytilan arviointi. Arviointi perustuu LYK-rakenne- ja prosessi-indikaattoreihin sekä lasten näkemysten kuulemiseen. Lasten näkemyksissä korostuivat lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

sekä lasten mahdollisuus vaikuttaa oman elinympäristönsä turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Toisen asteen opiskelijat kaipaivat lisää harrastusmahdollisuuksia ja nuorten kokoontumispaikkoja Liminkaan.

Hyvinvointityön painopisteet

1. Limingan lasten ja nuorten hyvinvointityössä painopiste on varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän perheidensä peruspalveluissa. Tuen polun varhentuessa kattamaan myös alle 6-vuotiaat tuen tarpeet tunnistetaan ja tukea kohdennetaan varhaisessa vaiheessa.

2. Henkilökuntaa ja huoltajia tuetaan lapsen kehitykseen liittyvissä haasteissa ja autetaan tarvittaessa taitojen opettelussa. Osana hyvinvointityötä on alettu laatia opetussuunnitelmaan perustuva hyvinvointipolku perusopetukseen. Hyvinvointipolku muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Osana hyvinvointipolkua korostuu fyysisen hyvinvoinnin rinnalla tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistuminen.

3. Kaikissa peruspalveluissa, varhaiskasvatuksessa, opetuksessa ja nuorisotyössä, tehdään ennaltaehkäisevä lastensuojelutyötä. Palveluohjaus, tunnetaitokasvatus, Lapset puheeksi -keskustelut, vasukeskustelut, kasvun ja oppimisen keskustelut ovat lasten ja nuorten hyvän kasvun tukemista.

Tiedot lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kuntalaisille vies-

titty kehittämissuunnitelma, jonka toteutumista seurataan aktiivisesti. Hyvinvointisuunnitelma nivoutuu Lapsi ystävällinen kunta -toimintamalliin (LYK). LYK-indikaattorit antavat tietoa hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta. Kunnan LNP-tiimi, joka vastaa lasten, nuorten ja perheiden palveluista, muodostaa ytimen LYK-koordinaatioryhmässä, joka vastaa LYK-toiminnan arvioinnista ja indikaattoreista.

Lasten ja nuorten mielenterveyttä tuetaan ja tehdään päihdetyötä ennalta ehkäisevästi hyvinvointipolulla. Hyvinvointipolulle on nostettu vuosiluokkaistetut hyvinvoinnin tavoitteet ja sisällöt. Hyvinvointipolun toteutuminen on tärkeä osa koulujen oppilashuoltotyötä, jota arvioidaan lukuvuosittain.

Työntekijöiden mielenterveyden haasteisiin liittyvää osaamista vahvistetaan suunnitelmallisesti, jotta työntekijöillä on valmiuksia tarjota matalan kynnyksen apua nuorten mielenterveysongelmiin. Valtionavustuksia hyödynnetään kehittämistyössä oppilashuollon ja pedagogisen tuen vahvistamiseksi.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT TAVOITTEET JA TOIMENPITEET VUOSILLE 2021–2024

Hyvinvointitavoitteet perustuvat Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelmaan, opetussuunnitelmiin ja kuntastrategiaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 § sisältää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattavia asioita. Kirjaukset koskevat opiskeluhuollon järjestämistä. Kirjaukset sisältyvät Limingan kunnan paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Kuntastrategiassa määritellään Limingan arvot, lupaukset ja toimenpiteet. Operatiivisen toiminnan tavoitteet kirjataan talousarvioon ja eri vastuualueiden vuosittain laadittaviin lukuvuosi- ja toimintasuunnitelmiin.

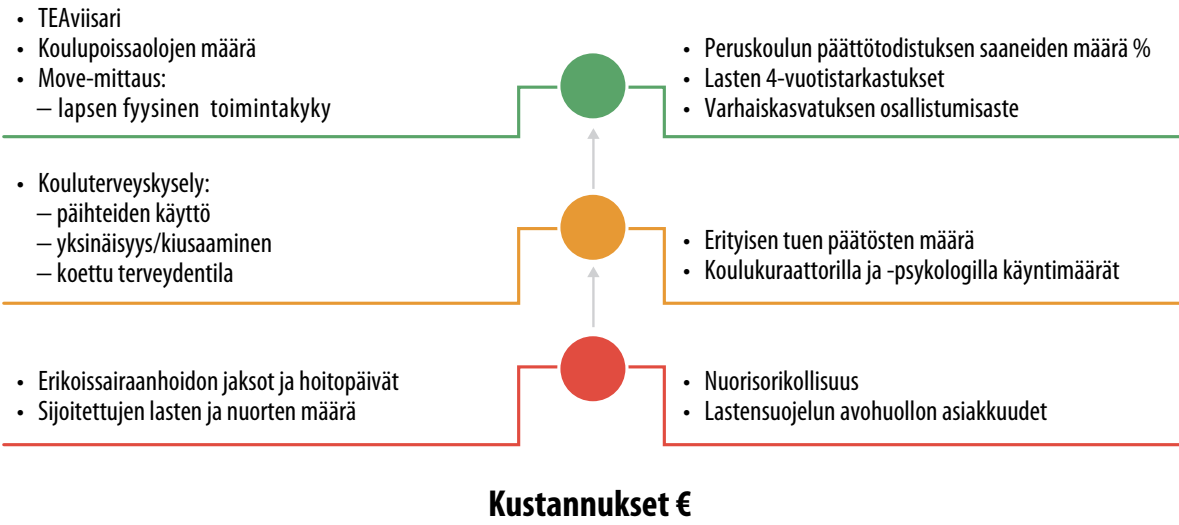
Kuntalaisten hyvinvointia edistävät toimenpiteet ja tavoitteet kootaan valtuustokauden osalta laajaan hyvinvointikertomukseen. Sen tavoitteiden toteutuminen raportoidaan valtuustolle vuosittain. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma niveltyy osaksi laajaa hyvinvointikertomusta.

Indikaattoreista

Lasten ja nuorten kasvuoloja sekä hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan hyvinvointikertomuksessa käytettävien kansallisten indikaattoreiden, kunnan tuottamien omien indikaattoreiden sekä valtakunnallisesti suositeltujen toiminnan indikaattoreiden kautta osana lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia⁴. Kunnan omia indikaattoreita tuottavat mm. HaLi-kyselyt harrastamisen Suomen malliin liittyen, Perhekeskuskyselyt, Hyvinvointipolun ja LYK-toimintasuunnitelman toteutumista todentavat indikaattorit. Osa jo kunnan käytössä olevista indikaattoreista löytyy seuraavista suositelluista indikaattoreista.

Tavoitteena lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen

Toiminnan indikaattoreita lapsibudjetoinnin ja lapsivaikutusten arvioinnin seuraamiseksi. Kuva: Kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointi ja toteumatietojen seuranta sekä raportointi. Policy Brief. VM 2022:55.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet

Vanhemmat ja perheet saavat tarvitsemaansa tukea

- Kehitetään ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä ja menetelmiä perheille.
- Vanhempien voimavarojen vahvistaminen kaikissa elämäntilanteissa.
- Lisätään parisuhteiden haasteisiin liittyvää henkilöstön osaamista.

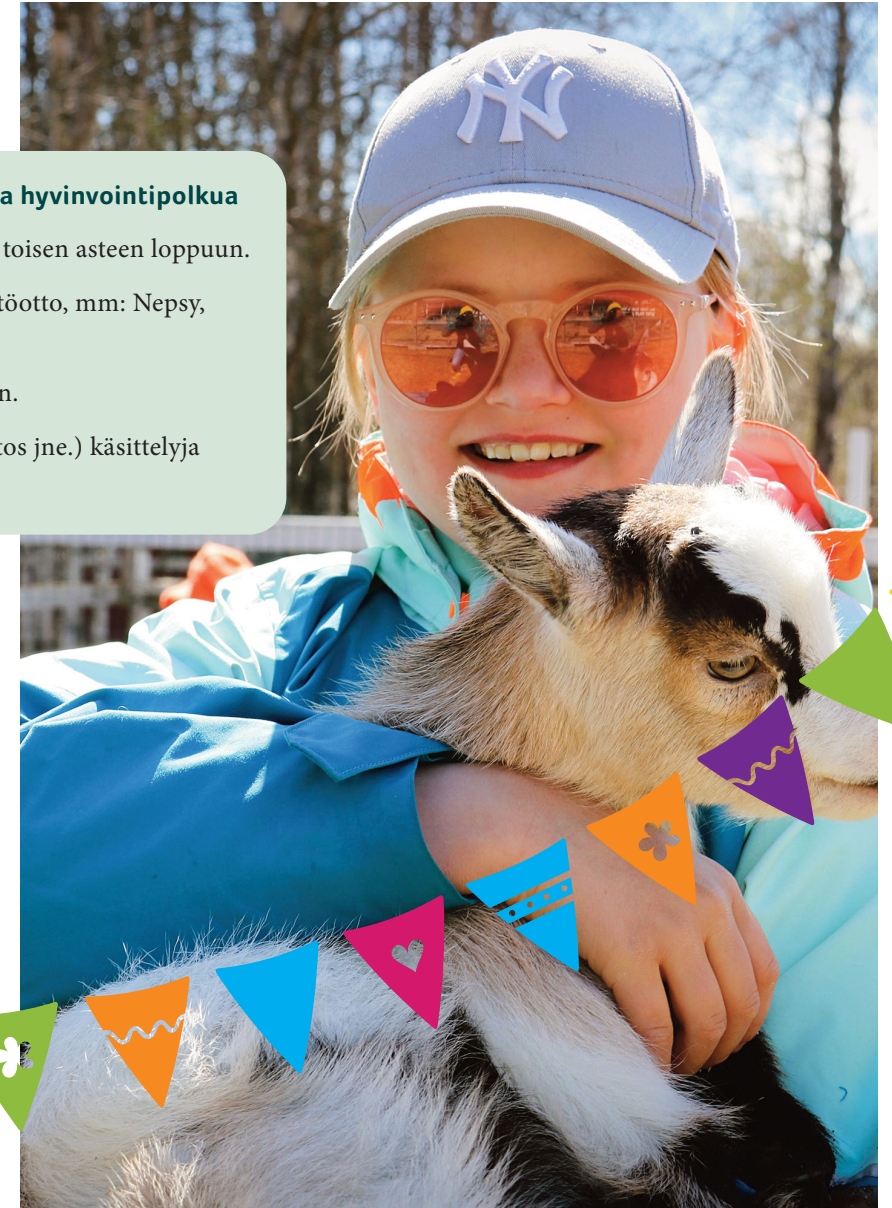
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tavoitteet

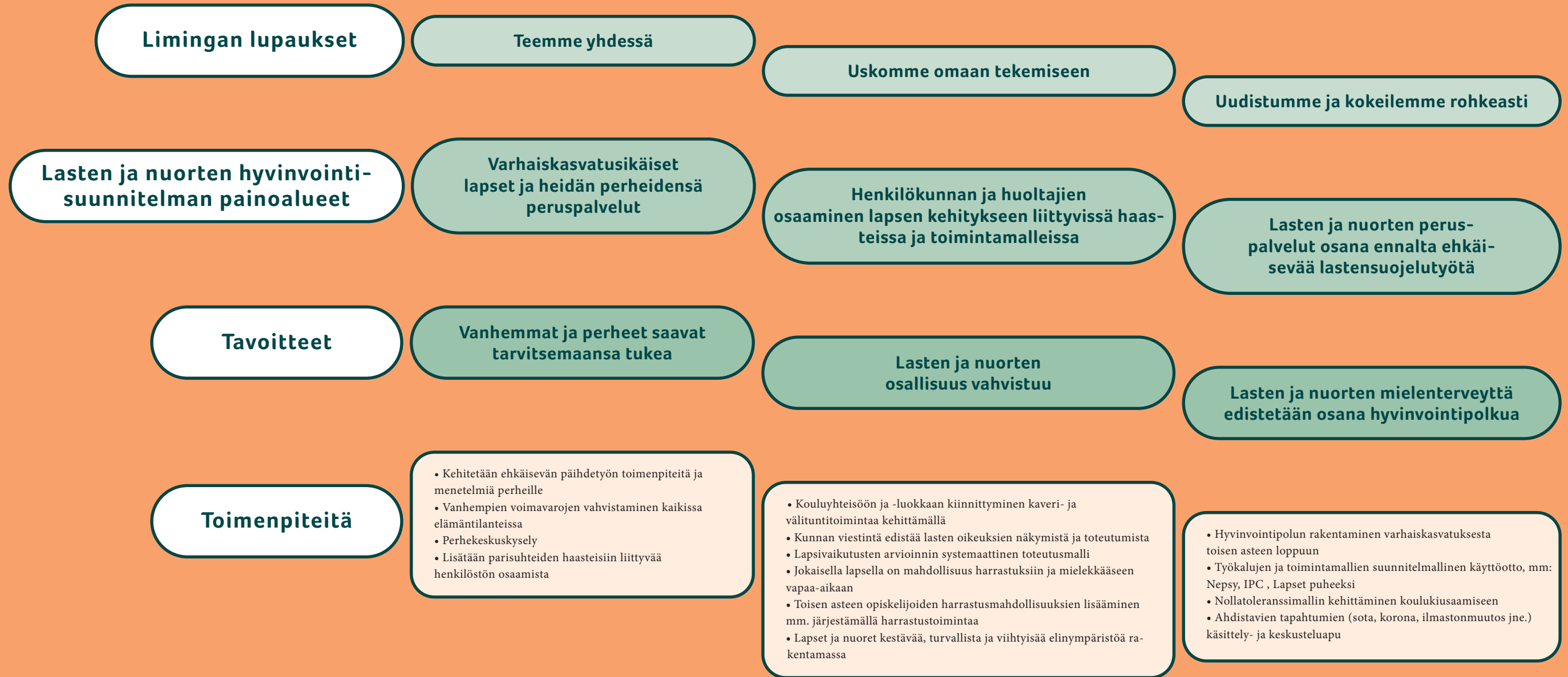
Lasten ja nuorten osallisuus vahvistuu

- Kouluyhteisöön ja -luokkaan kiinnittyminen kaveri- ja välituntitoimintaa kehittämällä.
- Kunnan viestintä edistää lasten oikeuksien näkymistä ja toteutumista.
- Lapsivaikutusten arvioinnin systemaattinen toteutusmalli.
- Jokaisella lapsella on mahdollisuus harrastuksiin ja mielekkääseen vapaa-aikaan.
- Toisen asteen opiskelijoiden harrastusmahdollisuuksien lisääminen mm. järjestämällä harrastustoimintaa.
- Lapset ja nuoret kestävää, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä rakentamassa.

Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistetään osana hyvinvointipolkua

- Hyvinvointipolun rakentaminen varhaiskasvatuksesta toisen asteen loppuun.
- Työkalujen ja toimintamallien suunnitelmallinen käyttööotto, mm: Nepsy, IPC, Lapset puheeksi.
- Nollatoleranssimallin kehittäminen koulukiusaamiseen.
- Ahdistavien tapahtumien (sota, korona, ilmastonmuutos jne.) käsittelyjä keskusteluapu.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman nivoutuminen kuntastrategian lupauksiin.

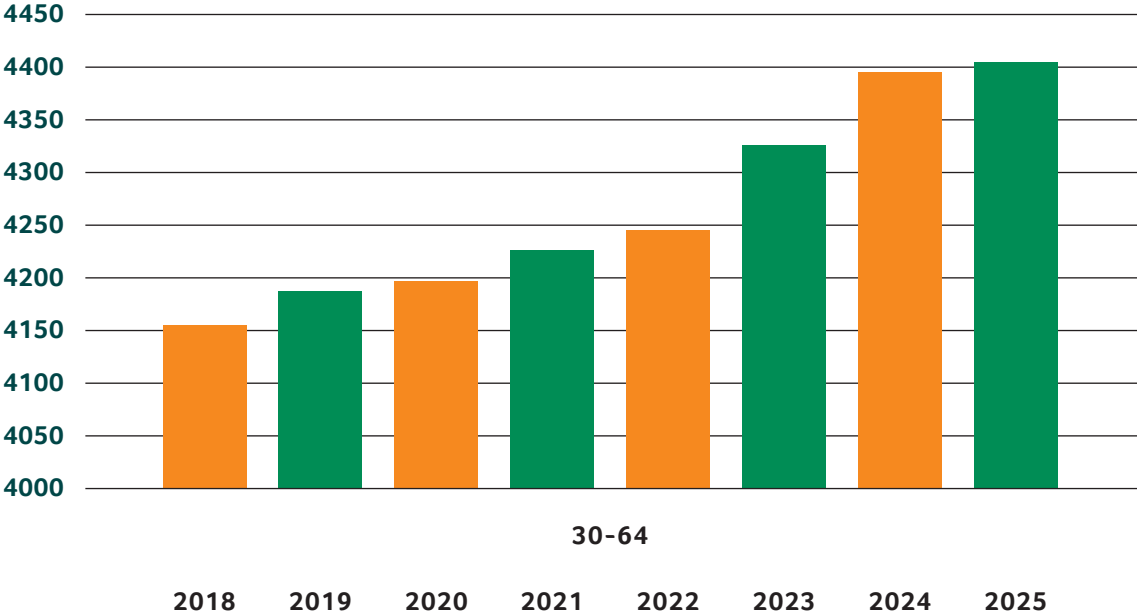
TYÖIKÄISTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

Työikäisten hyvinvointisuunnitelma

- Työikäisten hyvinvointisuunnitelma käsittää tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset 29–64-vuotiaille liminkalaisille.
- Työikäisten hyvinvointisuunnitelma on osa laajempaa hyvinvointisuunnitelmaa.
- Työikäisten hyvinvointisuunnitelmaa ohjaa Limingan kuntastrategia ja sinne kirjatut hyvinvointia edistävät strategiset kärjet.
- Työikäisten hyvinvointiin liittyvää paikallista tilastointitietoa on vähänlaisesti tarjolla. Taustatiedoissa on hyödynnetty Pohjois-Pohjanmaan alueen työikäisten tietoja sekä Minun arkeni ja elämäni -kyselyn (2021) ja Hyvinvointia tukevien palveluiden saavutettavuudesta eri väestöryhmissä Limingassa -kyselyn (2022) tuloksia.

Työikäisen väestön kehitys ja ennuste

Väestönkehitys 2013–2021 ja väestöennuste 2022–2025

Työikäisten hyvinvoinnin tavoitteet

Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvointiin on tukea matalalla kynnyksellä ja ennaltaehkäisevästi

Työikäisten hyvinvoinnin tavoitteet

Liminkalaisille työikäisille tarjottavat palvelut (työllisyys, sote, järjestöt, liikunta ja kulttuuri) ovat saatavilla sujuvasti ja ne vastaavat tarpeita hyvin

Hyvinvointia edistäviin elintapoihin on työikäisillä hyvät mahdollisuudet Limingassa ja mahdollisuuksien löytämiseen on tukea tarjolla

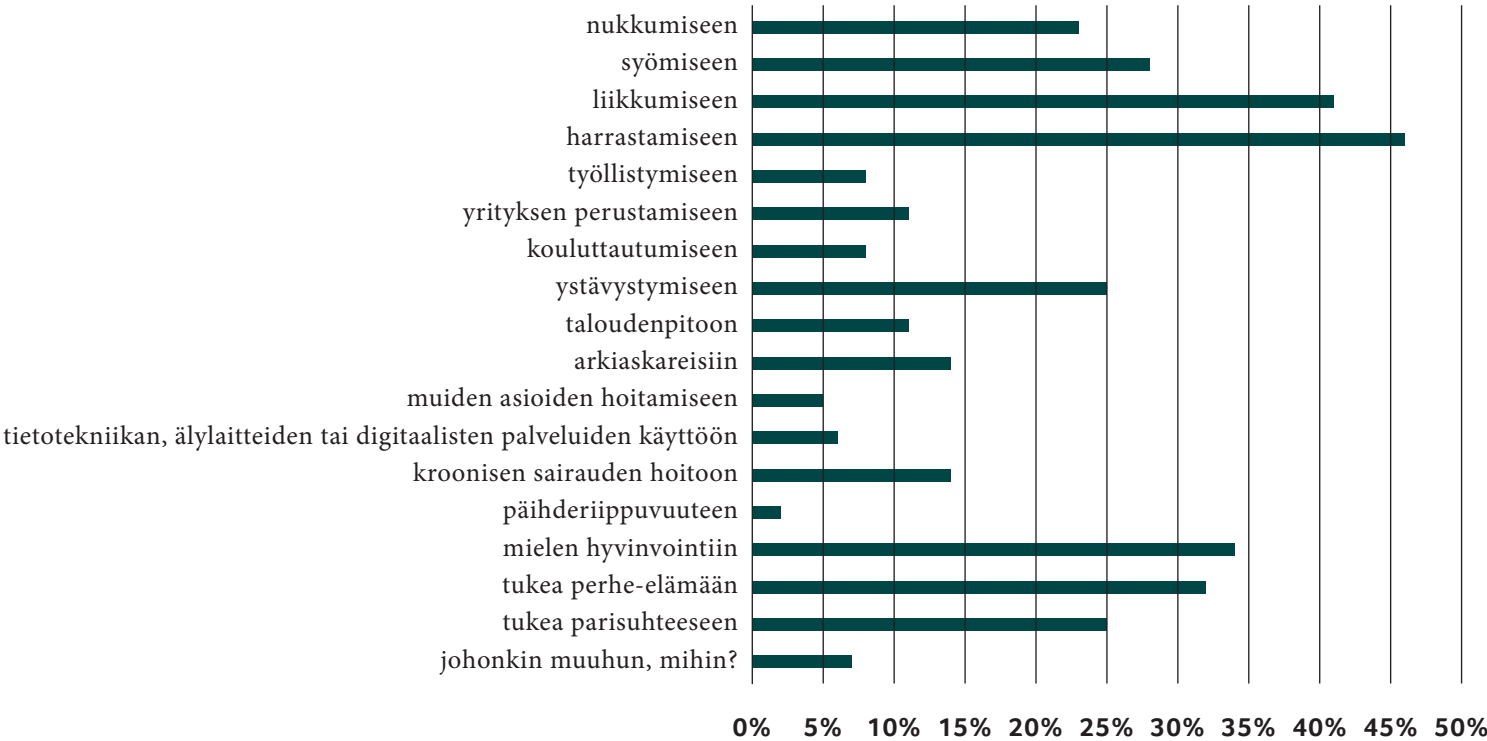
Hyvinvointia edistäviin elintapoihin on työikäisillä hyvät mahdollisuudet Limingassa ja mahdollisuuksien löytämiseen on tukea tarjolla

Toimenpide-ehdotukset

- Tarjotaan terveyttä edistäviä palveluita (esim. elintapaohjaus) matalalla kynnyksellä ja palveluun ohjaten. Täydennetään tarjontaan verkkokurssialustaa sekä digitaalisia palveluita hyödyntäen.
- Edistetään perheen kesken tapahtuvaa liikkumista ja tekemistä tuomalla mahdollisuuksia esiin viestinnässä. Tarjotaan maksuttomia kokeilumahdollisuuksia jokaisen liikuntapäivällä.
- Säilytetään ja parannetaan lähivirkistysalueiden mahdollisuuksia.
- Tehdään ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja jalkautetaan se työikäisille palveluita tarjoaville toimialoille.
- Tehdään vaikutusten ennakkoarviointia lautakuntapäätöksistä (esim. liikunnanedistämistyö ja palvelusuunnittelu).

Työikäisten vastaukset (173 vastaajaa ikäryhmässä 30–65-vuotiaat) kysymykseen “Haluaisin saada neuvoja tai tukea”

Kysely hyvinvointia tukevien palveluiden saavutettavuudesta eri väestöryhmissä Limingassa

(kysely toteutettu vuonna 2022 Limingan kunnan internetsivuilla).

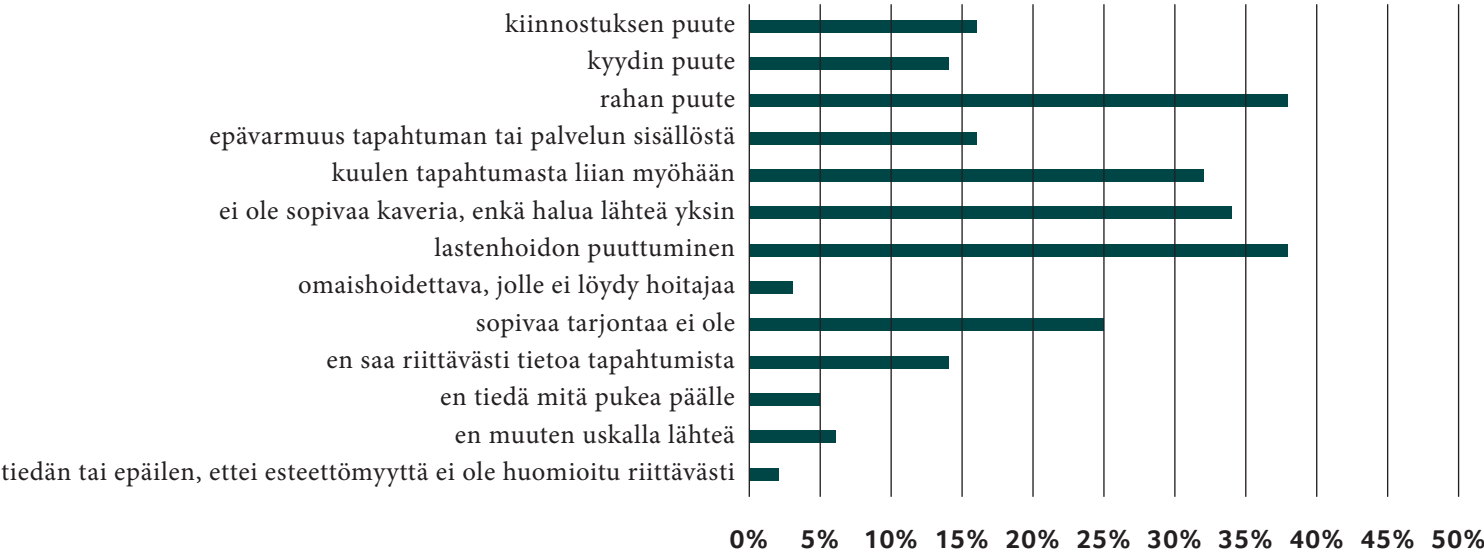
Liminkalaisille työikäisille tarjottavat palvelut (työllisyys, sote, järjestöt, liikunta ja kulttuuri) ovat saatavilla sujuvasti ja ne vastaavat tarpeita hyvin

Toimenpide-ehdotukset

- Tarjotaan harrastus kaikille työikäisille ja huomioi- daan palvelutarjonnassa yhdenvertaisuus.
- Lisätään viestintää mahdollisuuksista ja taloudellisesta tuesta vähävaraisille.
- Vahvistetaan yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoi- den kanssa, muun muassa kunnan palveluista ohjaami- nen kolmannen sektorin toimintaan.
- Toteutetaan kohdennettuja, matalan kynnyksen liik- kumis- ja harrasteryhmiä yhteistyömallilla. Lisätään luontoliikuntapainotteisia ryhmiä nykyisen tarjonnan lisäksi.

Työikäisten vastaukset (173 vastaajaa ikäryhmässä 30–65-vuotiaat) kysymykseen “Tapahtumiin tai harrastuksiin osallistumisen esteenä on”

Kysely hyvinvointia tukevien palveluiden saavutettavuudesta eri väestöryhmissä Limingassa (kysely toteutettu vuonna 2022 Limingan kunnan internetsivuilla).

Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvointiin on tukea matalalla kynnyksellä ja ennaltaehkäisevästi

Toimenpide-ehdotukset

- Mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuutta kehitetään edelleen ja palveluiden piiriin pääsyn kynnystä madalletaan edelleen.
- Ehkäisevä päihdetyötä tuodaan laajemmin ja näkyvämmiin tarjottavissa palveluissa. Tehostetaan työikäisille suunnatuista hyvinvointipalveluiden markkinointia.
- Kehitetään palveluiden yhdyspintoja sekä moniammatillista toimintaa, esim. elintapa- ja liikunnanohjauksen, aikuissosiaalityön sekä työllisyyspalveluiden yhteistyötä.
- Otetaan palveluiden tueksi hyvinvointilähetetypinen toimintamalli.
- Tarjotaan harrastusmahdollisuuksia matalalla kynnyksellä ja hyödynnetään tarjonnassa palveluohjausta.

Kysely hyvinvointia tukevien palveluiden saavutettavuudesta eri väestöryhmissä Limingassa (kysely toteutettu vuonna 2022 Limingan kunnan internetsivuilla). Vastaajien kommentteja kysymykseen "Kerro vielä lopuksi ajatuksistasi, miten hyvinvointia Limingassa voitaisiin kehittää entisestään?"

"Vanhempien liminkalaisten ja uudempien muuttajien kohtaamisten järjestäminen 'hiljaisen tiedon' siirtymiseksi, jotta uudet juurtuisivat ja kokisivat olevansa hyväksytyjä ja tervetulleita Liminkaan. Jokaiselle Liminkaan muuttavalle henkilölle / perheelle nimettäisiin 'omaliminkalainen'? Omaliminkalaiset vapaaehtoisista, esim. vähintään 7 vuotta Limingassa asuneista."

"Tieto kunnan tarjomista palveluista asukkaille pitäisi olla selkeästi koottuna kunnan nettisivuille."

"Ilmaistapahtumat ja vähävaraisten perheiden harrastustoiminnan tukeminen olisivat tärkeitä."

SUUNNITELMA IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI VUOSILLE 2021–2024

Johdanto

Kunnan on vanhuspalvelulain (980/2012) 5 §:n mukaan laadittava suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Suunnitelmassa tulee huomioida toimintakyvyltään erilaiset ikääntyneet. Suunnitelma on osa kuntastrategiaa ja kunnan muuta strategista johtamista. Sen hyväksyy kunnanvaltuusto, ja se on tarkistettava valtuustokausittain. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä.

Suunnitelma on otettava huomioon myös valmisteltaessa terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:ssä tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja sen raportointia.

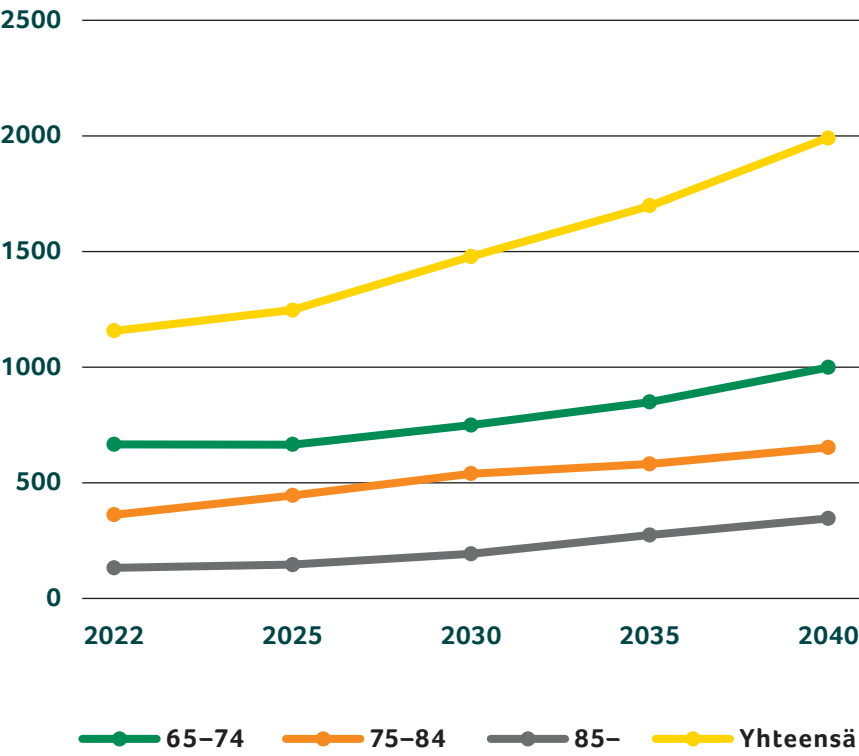
Limingan päämääränä on olla hyvinvointia edistävä pitäjä, jossa asuu aktiivisia ja osallistuvia kuntalaisia. Strategian yksi keskeinen periaate on vahvistaa yhteisöllisyyttä, kuntalaisvaikuttamista ja -osallistamista. Palveluiden toimivuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tulee tukea ikääntyneiden kotona selviytymistä ja vahvistaa omatoimisuutta monipuolisesti. Tavoitteena on hyvinvoivat kuntalaiset.

Ikääntyneet Limingassa

Limingan ikärakenne on Euroopankin mittakaavassa harvinaisen lapsi- ja nuorisopainotteinen. Vuoden 2020 lopussa kunnassa asuvista ihmisistä on noin 40 % alle 18-vuotiaita (3 895 henkilöä). Vastaavasti yli 65-vuotiaita kunnassa on 10,5 % väestöstä (1 076 henkilöä).

Väestöennuste tuleville vuosikymmenille kuitenkin osoittaa, että ikäjakauma tasoittuu. Vuonna 2040 ikääntyneitä on kunnan vä-

estöstä 18,3 prosenttia (2006 henkilöä). Ikääntyneiden määrä kaksinkertaistuu tämän hetken tilanteesta.

Väestöennuste 2021. Lähde: Väestöennuste, Tilastokeskus 2021

Asuminen

Yksinasuminen ei välttämättä tarkoita yksinäisyyttä. Yhteisöllisyyden, yksinäisyyden ja yksinasumisen suhde on monimutkainen. *Yksin osana elinkaarta* -raportissa todetaan, että vaikka yksinasuvat kärsivät yksinäisyydestä muita useammin, moni yksinasuva on sosiaalisesti hyvin aktiivinen – jopa ei-yksinasuvia aktiivisempi (Terämä et. al., 2018).

Tulevaisuudessa ikäihmisten asumisen tuleekin painottua yhä enemmän kotona asumiseen. Limingassa uudistuotannosta osa kohdennetaan senioreille ja erityisryhmille. Esteettömyydellä ja sen parantamisella edistetään ikäihmisten kotona pärjäämistä.

Asuinalueen valinnassa ikäihmiset pitävät tärkeänä alueen palveluita: ruokakauppaa, apteekkia, terveydenhuoltoa, kirjastoa ja hyviä liikenneyhteyksiä kuntakeskukseen. Asunnon ympäristö tulee suunnitella fyysiseen aktiivisuuteen kannustavaksi. Asuinympäristön houkuttelevuus koskee liikkumisen lisäksi virik-

keellistä toimintaympäristöä. Tärkeintä on luoda toiminnallinen ja aktivoiva ikäystävällinen arkiympäristö, jonka asukas kokee turvalliseksi.

Liikunta ja liikkuminen

Liikunnalla ja muulla fyysisellä aktiivisuudella voidaan edistää omaa toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja toiminnanvajavuuksia sekä parantaa itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Liikunta ja liikkuminen vaikuttavat monien sairauksien ehkäisyyn

sekä hoitoon ja kuntoutukseen, eikä niiden merkitys muutu ikääntymisen myötä. Liikunta ei estä vanhenemista, mutta se voi hidastaa iän tuomia muutoksia ja pienentää niiden astetta ja seurauksia. Kunnan tehtävänä on tarjota asukkailleen mahdollisuuksia ylläpitää omaa terveyttä ja huolehtia hyvinvoinnista.

Limingassa asukkaille on tarjolla monipuolisia liikkumismahdollisuuksia niin itsenäiseen kuin ohjattuun liikkumiseen. Ohjattua liikuntaa tarjotaan kunnan oman toiminnan lisäksi urhei-

Yksinasuvat, Liminka	2020	2021
65 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista	42,9	44,9
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista	48,4	52,1
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista	24,4	24,9

© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2022.

Asutokuntia vuonna 2021 oli yhteensä 3406, joista yhden hengen asutokuntia oli 24,9 % eli noin 848 kappaletta.

luseurojen, yhdistysten, yritysten sekä kansalaisopiston kautta. Lisäksi ulkoliikunta-alueet ja -laitteet ovat vapaasti kuntalaisten käytettävissä ja näille alueille ei ole vuorovarausta. Ulkoliikuntalaitteita löytyy liikuntapuistosta, keskuspuistosta ja Tupoksen lähiliikuntapaikalta.

Ikääntymiseen liittyy kognition (mm. ajattelu, oppiminen, muistaminen, ongelmanratkaisutaidot) heikentymistä. Liikunta on yhteydessä kognitiivisten toimintojen säilymiseen. Hyvän aerobisen kunnon sekä kestävyys- ja lihasvoimaharjoittelun on havaittu suojaavan kognition heikentymiseltä ja näillä on myönteinen vaikutus useisiin aivotointoihin, kuten muistiin, huomiokykyyn ja asioiden käsittelynopeuteen terveillä ikääntyneillä. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa myönteisesti liikuntakykyyn, joka puolestaan ennustaa entistä parempaa psyykkistä hyvinvointia.

Työntekijät kaikilla hallinnonaloilla voivat muistuttaa ikääntyneitä ja ottaa puheeksi arjen monet pienet liikkumisen mahdollisuudet. Arkiliikunnalla tarkoitetaan jokapäiväistä liikkumista, joka ei ole varsinaista liikunnan harrastamista. Siivoaminen, pihatytöt, asioiden hoitaminen kävellen tai vaikka marjastus ja sienestys ovat erinomaisia arkiliikkumisen muotoja.

Käytössä on myös kaksi etäpalvelua. Elämyksiä etänä -palvelu tarjoaa kulttuuri- ja liikuntatoimintaa etäryhmissä. KotiTV tar-

joaa ikäihmisille liikunnallista etäkuntoutusta, virikkeellistä muistikuntoutusta sekä kulttuuria ja opetuksellista sisältöä.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

- Kuullaan säännöllisesti ikääntyvien kohderyhmää kulttuuripalveluiden kehittämisessä järjestämällä kaikille kuntalaisille avoimia Kulttuurifoorumeja.
- Viestitään ja tiedotetaan kunnan kulttuuritapahtumista ja näytelyistä tavalla, joka saavuttaa myös ikäihmiset.
- Tarjotaan matalan kynnyksen toimintaa ja tilaisuuksia erilaisille ryhmille. Osallistetaan ryhmiä kulttuuritapahtumien suunnittelussa. Millaisia tapahtumia kaivataan?
- Huomiodaan yhdistystoiminnan tarjoamat mahdollisuudet ja verkostot kulttuuritapahtumia suunniteltaessa ja toteutettaessa.
- Taiteen tekeminen osana arkipäivää lisää kuntalaisten hyvinvointia. Julkisen taiteen lisääminen Limingan kunnan arkiympäristöön, ikääntyneiden kuntalaisten osallistaminen suunnittelussa.
- Varataan talousarvioon rahaa osallistavaan budjetointiin. Ote-

taan osallistava budjetointi käyttöön eri toimialoilla osana talousarviota.

- Pyritään ilmastoystävällisiin toimintatapoihin (lähitapahtumat, yhteiskuljetus, saavutettavuus, esteettömyys)

Kirjastopalvelut

- Kirjasto tarjoaa monipuolisen kokoelman kauno- ja tietokirjallisuutta sekä muita aineistoja henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tueksi. Kaunokirjallisuuden lukeminen edistää keskittymis-

kykyä ja lisää empatiaa muita ihmisiä kohtaan. Tietokirjallisuudesta saa tietoa terveellisten elämäntapojen tueksi.

- Kirjasto on kaikille avoin, turvallinen, tasa-arvoinen ja maksuton tila oppimiseen, työskentelyyn, harrastamiseen ja kansalaistoimintaan.
- Kirjastossa järjestetään palveluja, tapahtumia ja toimintaa kaikenikäisille.
- Riittävät ja toimivat aukioloajat molemmissa toimipisteissä (pääkirjasto, Tupoksen kirjasto), sekä tiedottaminen ja opastaminen omatoimikirjastopalveluiden käyttämiseen takaavat pääsyn palveluiden äärelle.
- Kirjasto on lähipalvelu.
- Kirjaston etäpalveluiden, kuten kirjaston kotipalvelun, e-aineistokokoelmien kehittäminen sekä etätapahtumien järjestäminen. Hakeutuvan kirjastovirkailijan työpanoksen hyödyntäminen ikäihmisten palveluissa.
- Kirjaston kirjallisuus- ja kulttuuritapahtumien kehittäminen eri ikäryhmille yhteistyössä eri kumppaneiden kanssa.
- Kirjastossa voi olla myös lainattavia liikuntavälineitä.

Opistot

- Kansalaisopiston kurssisuunnitelmia tehtäessä kuullaan ja huomioidaan ikäihmisten toiveet valikoimasta, sekä huomioidaan myös kauempana asuvien mahdollisuus osallistua kursseille.
- Limingan seudun musiikkiopiston konserteissa ja tapahtumissa huomioidaan ikäihmisten mahdollisuus osallistua.
- Myös opistojen toiminnassa esteettömyys ja saavutettavuus ovat keskeisiä huomioitavia asioita.

Ikääntyneiden hyvinvoinnin tukeminen

Tavoitteena on, että Limingassa on turvallista ikääntyä ja elää oman näköistä elämää. Tavoite sisältää ennen kaikkea ikääntyneille keskeisiä asioita, kuten merkityksellisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys, turvallisuus ja hyvinvointi sekä oman elämän hallinta ja vaikutusmahdollisuudet.

Liminka tukee ikääntyneen väestön hyvinvointia ja terveyttä huomioimalla ikääntyneet esimerkiksi kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palveluiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Ikääntyneen väestön huomioiminen kuntien kaavoitus- ja kunnossapitosuunnittelussa ja toteutuksessa tukee ikääntyneen väestön hyvinvointia ja osallisuutta.

Toimintaympäristön muutokset tulee huomioida kuntien toiminnassa. Digitaalinen viestintä on tänä päivänä kaikkien arkea. Siihen tarvitaan tukea, ja digitaaliseen osallistumiseen on voitava harjaantua. Esimerkiksi kuntien ja järjestöjen yhteistyönä toteuttama digineuvonta tukee osaltaan ikääntyneen väestön osalli-

suutta ja itsenäistä toimintaa muuttuvassa toimintaympäristössä sekä tuo muun muassa uudenlaisia vaihtoehtoja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen.

Vanhuuteen varautuminen

Vanhuuteen varautuminen on ennakointia hyvän vanhuusiän mahdollistamiseksi. Varautuminen lisää ikääntyneen turvallisuuden tunnetta, vahvistaa osallisuuden kokemuksia ja luo mahdollisuuksia hyvään elämään eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

<https://www.vanheneminen.fi/> on vanhuuteen varautumisen verkkosivusto, jonka rakentamiseen on osallistunut laaja joukko yhteistyökumppaneita. Sivusto tarjoaa tietoa ja työvälineitä oman vanhuuden suunnittelun tueksi. Sivustolle on koottu tietoa seuraavista teemoista: talous, asuminen, mielekäs elämä, terveys, asiakirjat.

Opas oikeudelliseen ennakointiin:

https://www.vanheneminen.fi/wp-content/uploads/sites/3/2019/09/opas-oikeudelliseen-ennakointiin_FI_LR.pdf

Kohtaamispaikat

Limingasta puuttuu asukastupa, joka toimisi alueen yhteisenä olohuoneena ikääntyneille. Asukastupaan voi jokainen tulla vapaasti oman aikataulun mukaan. Asukastupa luo puitteet yhdessäololle, siellä voi keskustella asioista, muistella menneitä ja vaihtaa ajatuksia osallistuvien kanssa.

Limingasta löytyy kohtaamispaikkoja, mutta niitä ei hyödynnetä tarpeeksi. Esimerkkinä voi mainita Ala-Temmeksen kylätalo, Tupoksen Vanamo ja Tupoksen uusi kirjasto. Olemassa oleviin kohtaamispaikkoihin voitaisiin järjestää erilaista toimintaa esimerkiksi nuorten työpajan kanssa yhteistyössä.

Seurakunnan toiminta

Limingan seurakunnassa ikääntyneillä on mahdollisuus olla mukana seurakunnan toiminnassa monin eri tavoin. Tarjolla on retkiä, ryhmiä ja tapahtumia, kuten Äijäpajatoimintaa, miestenretki, naistenretki, seurakuntakerho, kuorotoiminta tai osallistuminen vapaaehtoistoimintaan.

Yhdistystoimijat, linkit

Limingassa toimii lukuisia eri alojen yhdistyksiä, jotka lisäävät mahdollisuuksia kaikenikäisten kuntalaisten osallistumiseen ja verkostoitumiseen. Linkki Limingassa toimiviin yhdistyksiin:

<https://www.ihimiset.fi/liminka/jarjestot-ja-muut-toimijat-limingassa/>

Tavoitteet, toimenpiteet ja voimavarat

Kunnan tulee määritellä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi ja ikääntyneelle väestölle tarjottavien palveluiden määrän ja laadun kehittämiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi. Kunnan tulee myös määritellä ne toimenpiteet, joilla se vastaa tavoitteiden toteutumiseen sekä arvioitava ne voimavarat, jotka kunta tarvitsee tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi kunnan on määriteltävä eri toimialojen vastuut toimenpiteiden toteuttamisessa ja kunnan yhteistyö eri tahojen kanssa.

Ikääntyneiden hyvinvoinnin tavoitteet

Osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevien toimintamallien rakentaminen ja käyttöönotto

Osallistumista ja yhteisöl- lisyyttä

Toimenpide-ehdotukset

- Ikääntyneiden kuntalaisvaikuttamista ja -osallistamista vahvistetaan.
- Kuntalaisvaikuttamiseen laaditaan pysyvä toimintamalli, jota toteutetaan ennakoiden ja oikea-aikaisesti usealla eri menetelmällä, esim. Penkkikahvila.
- Vanhustenviikon tapahtumat suunnitellaan ja toteutetaan vuosittain.
- Suur-Limingan Markkinat; vuosittainen tapahtuma
- Tapahtumat striimataan, jotta kotona asuvat voivat osallistua tapahtumiin.

Jokaisella on vähintään yksi ystävä

**Jokaisella
on vähintään
yksi ystävä**

Toimenpide-ehdotukset

- Kohtaamispaikat
- Vahvistetaan yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa; yhdistykset ja järjestöt sekä seurakunta.
- Tiedottamisen tehostaminen
- Ystäväpalvelu tai muun vapaaehtoistyön aktivoiminen

Kotona asumisen mahdollistaminen

Kotona asumisen mahdollis- taminen

Toimenpide-ehdotukset

- Liikkumisen esteettömyys; kevyenliikenteen väylät pidetään kunnossa ja turvallisina myös talvisin.
- Tarjotaan monipuolisia liikkumisen mahdollisuuksia. Toteutetaan kohdennettuja, matalan kynnyksen liikku- mis- ja harrasteryhmiä yhteistyömallilla, esim. Elämyk- siä etänä.
- Tarjotaan elintapaohjausta matalalla kynnyksellä ja palveluun ohjaten. Täydennetään tarjontaan verkko- kurssialustaa sekä digitaalisia palveluita hyödyntäen.

Tavoitteet	Toimenpiteet	Resurssit	Arviointimittarit
• Osallistumista ja yhteisöllisyyttä tukevien toimintamallien rakentaminen ja käyttöönotto • Jokaisella on vähintään yksi ystävä	• Ikääntyneiden kuntalaisvaikuttamista ja -osallistamista vahvistetaan. • Kuntalaisvaikuttamiseen laaditaan pysyvä toimintamalli, jota toteutetaan ennakoiden ja oikea-aikaisesti usealla eri menetelmällä. • Vanhustenviikon tapahtumat, toteutuu vuosittain. • Suur-Limingan Markkinat ja Vanhan ajan joulu • Tapahtumien striimaaminen, jotta kaikki halukkaat pääsevät osallistumaan. • Ystäväpalvelu tai muun vapaaehtoistyön aktivoiminen • Vahvistetaan yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa; yhdistykset ja järjestöt sekä seurakunta • Tiedottamisen tehostaminen	• Vanhusneuvosto • Kunnan henkilöstö poikkihallinnollisesti • Järjestöt • Seurakunta • Rantalakeuslehden kuntatiedotteeseen “ikäihmisten nurkka”, josta löytyy kaikki kohderyhmälle suunnatut liikunta- ja harraste-ryhmät sekä erilaiset kerhot	• Järjestetään neljä kertaa vuodessa kuntalais-raati. • Limingan Kaiku, puhelin-/tablettisovellus, jonka avulla kuntalaiset pääsevät osallistumaan kunnan kehittämiseen • Osallistujamäärät • Ikäihmisten nurkka ilmestyy 4 x vuodessa Rantalakeudessa.
• Kotona asumisen mahdollistaminen	• Liikkumisen esteettömyys • Tarjotaan monipuolisia liikkumisen mahdollisuuksia sekä elintapaohjausta matalalla kynnyksellä • Kevyenliikenteen väylien kunnossapito ja turvallisuus • Liikuntaryhmät • Elämyksiä etänä	• Kunnan henkilöstö poikkihallinnollisesti • Elintapaohjaus • Liikuntapalvelut • Etäpalvelut	• Ryhmiin osallistuvien määrä • Erilaisten ryhmien lukumäärä

VIITTEET

1 Limingan kunnanvaltuusto hyväksyi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 12.12.2022, § 98.

2 Kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointi ja toteumatietojen seuranta sekä raportointi. Policy Brief. VM 2022:55.

3 Selvityshenkilöinä toimivat kehityspäällikkö Juha Aho ja sivistys- ja kulttuurijohtaja Mika Penttilä Oulun kaupungilta.

4 VM:n selvityksessä 2022:55 esitetyt indikaattorit.

Valokuvat: Arimo Eklund, Mika Kaivola, Seppo Kolehmainen, Markku Korhonen, Anu-Maija Kärjä, Jussi Riikonen, Heikki Salmi, Teija Soini, Maarit Vaahteranoksa. **Taitto:** Malla Mela

